

Her Cry, Our Call: Theological Reflections on Jerusalem's Voice in Eichah:

Yaelleibowitz@gmail.com

Lamentations hardly needs interpretation for peoples who live in the ruins of destroyed cities, whose societies are decimated by genocide, or who barely subsist in the face of famine and poverty. (Kathleen O'Connor, Lamentations and the Tears of the World)

(1) פלגי-מים תהרד עיני על-שֹׁבֵר בת-עמי: (ג:מח)

My eyes shed streams of water Over the ruin of my poor people.

(2) זָכוּ נְדִירֶיהָ מִשְׁלֵג צָחוּ מִחֶלֶב... חֲשָׁה מִשְׁחֹר תְּאָרָם לֹא נָכְרוּ בְּחוּצוֹת צָפַד עוֹרָם עַל-עַצְמָם יָבֵשׁ הָיָה כְּעֵץ: (ד:ח-ז)

Her elect were purer than snow, Whiter than milk... Now their faces are blacker than soot, They are not recognized in the streets; Their skin has shriveled on their bones, It has become dry as wood.

(3) טוֹבִים הָיוּ חֲלָלֵי-חֶרֶב מִחֲלָלֵי רָעַב שֶׁהֵם יָזְבוּ מִדְּקָרִים מִתְּנוּבָת שְׂדֵי (ד:ט)

Better off were the slain of the sword Than those slain by famine, Who pined away, [as though] wounded, For lack of the fruits of the field

(4) קָלִים הָיוּ רֹדְפֵינוּ מִנְשָׂרֵי שָׁמַיִם עַל-הַהָרִים דָּלְקָנוּ בַּמִּדְבָּר אָרְבוּ לָנוּ: (ד:יט)

Our pursuers were swifter Than the eagles in the sky; They chased us in the mountains, Lay in wait for us in the wilderness.

(5) נִחַלְתָנוּ נְהַפְכָה לְזָרִים בְּתֵינוּ לְנֹכְרִים: תּוֹמִים הָיִינוּ (אִינוּ) [וְאִינוּ] אֲב אִמֵּינוּ כְּאִלְמָנוֹת: (ה:ב-ג)

Our heritage has passed to aliens, Our homes to strangers. We have become orphans, fatherless; Our mothers are like widows.

(6) נָשִׁיִם בְּצִיּוֹן עָנּוּ בְּתֵלֵת בְּעָרֵי יְהוּדָה: שָׂרִים בְּיָדָם נִתְּלוּ פְגֵי זָקֵנִים לֹא נִהְדָּרוּ: (ה:יא-ב)

They have ravished women in Zion, Maidens in the towns of Judah. Princes have been hanged by them;

(7) זָקֵנִים מִשְׁעַר מִשְׁעַר שָׁבְתוּ בְּחוּצוֹת מִנְגִּינָתָם: שָׁבַת מִשׁוֹשׁ לְבָנוּ נִהְפָּךְ לְאֲבֵל מִחֲלָנוּ: (ה:יד-טו)

The old men are gone from the gate, The young men from their music. Gone is the joy of our hearts; Our dancing is turned into mourning.

(8) גָּפְלָה עֲטֹרַת רֹאשֵׁנוּ אִוִּי-גָא לָנוּ כִּי חָטָאנוּ: (ה:טז)

The crown has fallen from our head; Woe to us that we have sinned!

(9) **בראשית יח:** וַיְהִי-וָה אֲמַר הַמַּכֹּסֶה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה... חֲלָלָה לָךְ מַעֲשֵׂת | כִּדְבַר הַזֶּה לְהַמִּית צְדִיק עִם-רָשָׁע וְהָיָה כְּצְדִיק כְּרָשָׁע חֲלָלָה לָךְ הַשֹּׁפֵט כָּל-הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט...

(10) **איוב א:** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הַשָּׁטָן הֲשִׁמְתָ לָבָה עַל-עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כְּמֹהוּ בְּאָרֶץ אִישׁ תָּם וַיִּשָּׂר יִרְא אֶל-הַיָּם וְסָר מִרְעֵ: וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת-יְהוָה וַיֹּאמֶר הַחַטָּם יִרְא אִיּוֹב אֶל-הַיָּם...

(11) **הושע ב:** רִיבוּ בְּאִמְכֶם רִיבוּ כִי-הָיָה לֹא אֲשֵׁרִי וְאֲנֹכִי לֹא אִשָּׁה וְתִסַּר זְנוּיָהּ מִפְּנֵיהָ וְנִאֲפֹסְיָה מִבֵּין שְׂדֵיהָ: פֶּן-אֲפְשִׁיטָנָה עֲרֵמָה וְהִצַּגְתִּיהָ כִּיּוֹם הַזִּלְזוּלָה וְשִׁמְתִיהָ כַּמִּדְבָּר וְשִׁתְּהָ כְּאָרֶץ צִיָּה וְהִמְתִּיהָ בְּצִמָּה: וְאַתְּ-בְּנִיָּה לֹא אֲרַחֵם כִּי-בְנִי זְנוּנִים הָמָה: כִּי זָנְתָה אִמָּם הַבִּישָׁה הוֹרַתָם כִּי אֲמָרָה אֵלֶיךָ אַחֲרַי מֵאֲהָבִי נִתְּנִי לְחַמִּי וּמִיָּמִי צִמְרִי וּפְשָׁתִי שָׁמְנִי וְשִׁקְוִי... וְהָיָה לֹא יִדְעָה כִּי אֲנִי נִתְּנִי לָהּ הַדְּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְלֶסֶף הַרְבִּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לְבַעַל

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

12 ירמיהו ב:

הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנִי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֵת כְּלוּלֵתֶיךָ לִכְתֹּף אַחֲרַי בַּמַּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה... כֹּה אָמַר יְהוָה מִה־מִצְאוֹ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עוֹל כִּי רַחֲקוּ מֵעָלַי וַיִּלְכוּ אַחֲרַי הִקְבַּל וַיִּהְיֶה... הַכְהִנִים לֹא אָמְרוּ אִיָּהּ יְיָ-הוֹי וְתִפְשֵׁי הַתּוֹרָה לֹא יָדְעוּנִי וְהַרְעִים פְּשָׁעוֹ בִּי וְהִנְבְּאִים נִבְּאוּ בְּעַל וְאַחֲרַי לֹא-יִוָּעְלוּ הִלְכוּ... מִה־תִּיטֵבִי דֶרֶךְ לִבְקֶשׁ אֲהַבֶּה לְכֹן גַּם אֶת-הַרְעוֹת (לַמִּדָּת) [לַמִּדָּת] אֶת-דֶּרֶכְךָ:

13 ירמיהו ג:

לֵאמֹר הֵן יִשְׁלַח אִישׁ אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהִלְכָה מֵאִתּוֹ וְהִיתָה לְאִישׁ-אֲחֵר הַיָּשׁוּב אֵלֶיהָ עוֹד הֲלוֹא חֲנוּף תַּחֲנֹן הָאָרֶץ הִיא וְאֵת זְנִית רַעִים רַבִּים וְשׁוֹב אֵלַי נְאֻם-יְהוָה... שְׂאִי-עֵינֶיךָ עַל-שָׁפָיִם וְרֵאִי אִיפֹה לֹא (שְׁגַלַת) [שְׁכַבְתָּ] עַל-דַּרְכֶיךָ יִשְׁבֹּת לָהֶם כַּעֲרַבִי בַּמַּדְבָּר וְתַחֲנִיפִי אֶרֶץ בְּזוֹנוֹתֶיךָ וּבְרַעְתֶּךָ... וַיִּמְנַעוּ רַבִּימִים וּמַלְקוֹשׁ לֹא הָיָה וּמִצַּח אִשָּׁה זוֹנוֹה הָיָה לָךְ מֵאֲנֵת הַכֶּלֶם... וַיֹּאמֶר יְיָ-הוֹי אֵלַי בִּימֵי יִאֲשִׁיחוּ הַמֶּלֶךְ הַרְאִית אֲשֶׁר עֲשִׂתָה מִשְׁכָּה יִשְׂרָאֵל הֲלֹכָה הִיא עַל-כֵּל-הָרַג גְּבוּהָ וְאֶל-תַּחַת כָּל-עֵץ רַעֲנָן וְתַזְנִי-שָׁם... וְאֹמַר אַחֲרַי עֲשׂוּתָה אֶת-כָּל-אֲלֵהָ אֵלַי תָּשׁוּב וְלֹא-שָׁכַח (וּתְרָא) [וּתְרָא] בְּגוֹדְךָ אַחֲוֹתָהּ יְהוּדָה:

14 ירמיהו יג:

וּנְפֻצְתִים אִישׁ אֶל-אֲחִיו וְהֶאֱחִיו וְהֶאֱבֹת וְהַבָּנִים יַחְדָּו נְאֻם-יְהוָה לֹא-אֶחְמוּל וְלֹא-אֶחְוֶס וְלֹא אֶרְחַם מִהַשְׁחִיתִים:

Biblical Laments:

איכה	תהילים (ז)	איוב	Dialogic Lament
<p>כָּל-עַמָּה נֶאֱנָחִים מִבְּקָשִׁים לְחֵם נִתְנוּ (מִחֲמוּדֵיהֶם) [מִחֲמוּדֵיהֶם] בְּאֶקֶל לְהוֹשִׁיב נַפְשׁ רְאֵה יְיָ-הוֹי וְהִבִּיטָה כִּי הִיִּיתִי זוֹלָלָה:</p> <p>עַל-אֲלֵהָ אֲנִי בּוֹכָה עֵינַי עֵינַי יִרְדֶּה מַיִם כִּי-רַחֵק מִמֶּנִּי מִנְחָם מְשִׁיב נַפְשִׁי הִיוּ בְנֵי שׁוֹמְמִים כִּי גָבַר אֲוִיב:</p> <p>פָּרְשָׁה צִיּוֹן בִּיָּדֶיהָ אֵין מִנְחָם לָהּ צוּהָ יְיָ-הוֹי לִיעֲקֹב סִבִּיבָיו צָרִיו הִיתָה יְרוּשָׁלַם לְנֶדֶה בִּינֵיהֶם:</p>	<p>יְיָ-הוֹי אֵל-הִי בְּךָ חֶסֶתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל-רָדְפִי וְהַצִּילֵנִי:</p> <p>פֶּן-יִטְרַף כְּאֲרֵיָה נַפְשִׁי פָּרַק וְאֵין מִצִּיל:</p>	<p>בִּי: וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר: יֵאבֹד יוֹם אֲנֹלַד בּוֹ וְהִלְלִיָה אֲמַר הָרָה גָבַר... וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתִּימְנִי וַיֹּאמֶר: הֲנֹסָה דְבַר אֱלֹהִים תִּלְאַה וְעָצַר בְּמַלְיָן מִי יוֹכַל... זְכַר-נָא מִי הוּא נִקְוִי אֲבָד אִיפֹה יִשְׁרִים נִכְחָדוּ...:</p>	
<p>אִיָּהּ אִיָּהּ יִשְׁבָּה בְּדָד הַעִיר רַבָּתִי עִם הִיתָה כְּאֶלְמָנָה רַבָּתִי בְּגוֹיִם שְׂרַתִי בַּמִּדְּיוֹת הִיתָה לְמֹס:</p> <p>כֹּל תִּבְכֶּה בְּלִילָה וְדַמְעָתָה עַל לְחִיָּה אֵין-לָהּ מִנְחָם מִכָּל-אֲהַבָּיָה כָּל-רַעֲיָה בְּגָדוֹ בָּהּ הִיוּ לָהּ לְאִיבִים:</p>	<p>יְיָ-הוֹי יְדִין עַמִּים שְׁפִטְנֵי יְיָ-הוֹי כְּצַדִּיק וְכַתְּמֵי עָלַי:</p> <p>יְגַמְ-נָא רַעַן רְשָׁעִים וַיִּתְכַּוֵּן צַדִּיק וַיִּבְתֵּן לְבוֹת וְכָלִיוֹת אֶל-הֵימָּן צַדִּיק:</p>	<p>לַחִ: וַיַּעַן-יְיָ-הוֹי אֶת-אִיּוֹב (מִנְהַסְעָרָה) [מִן הַסְּעָרָה] וַיֹּאמֶר: מִי זֶה מִחֲשִׁיךְ עָצָה בְּמַלְיָן בְּלִי-דַעַת... אֲזַר-נָא כְּגַבְרָה חֲלָצִיךָ אֲשַׁאֲלֶךָ וְהוֹדִיעֵנִי:</p>	Divine Voice
<p>רְאֵה יְיָ-הוֹי כִּי-צָר-לִי מֵעַי חֲמַרְמוֹרוֹ נִהַפֵּךְ לְבִי בְּקִרְבִּי כִּי מָרוּ מְרִיתִי מִחוּץ שְׁקֵלָה-חֲרָב בְּבֵית כְּמוֹת:</p>	<p>אוֹדָה יְיָ-הוֹי כְּצַדִּיק וְאֶזְמְרָה שֵׁם-יְיָ-הוֹי עַלִּיוֹן:</p>	<p>מַבִּי: וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת-יְיָ-הוֹי וַיֹּאמֶר: (יָדַעַת) [יָדַעַתִּי] כִּי-כָּל תּוֹכַל וְלֹא-יִבְצַר מִמֶּךָ מִזְמָה: מִי זֶה מֵעַלִּים עָצָה בְּלִי-דַעַת לְכֹן הִגַּדְתִּי וְלֹא אֲבִין נִפְלְאוֹת מַמְנֵי וְלֹא אֲדַע:</p>	Lamenter's clarity /contrition

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

15 שמואל א:כה: ואיש במעון ומעשהו בכרמל והאיש גדול מאד ולו צאן שלשת אלפים ואלף עזים ויהי בגזז את צאנו בכרמל: ושם האיש נבל ושם אשתו אבגיל והאשה טובת שכל ויפת תאר והאיש קשה ירע מעללים והוא (כלבו) [קלבי]... ויען נבל את עבדי דוד ויאמר מי דוד ומי בן ישי היום רבו עבדים המתפרצים איש מפני אדניו: ולקחתי את לחמי ואת מימי ואת טבחי אשר טבחי לגזזי ונתתי לאנשים אשר לא ידעתי אי מזה המה... ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש את חרבו... ותמהר (אבוגיל) [אביגיל] ותקח מאתים לחם ושנים נבלי יין וחמש צאן (עשוות) [עשויות] וחמש סאים קלי ומאה צמקים ומאתים דבלים ותשם על-החמרים: ותאמר לנעריה עברו לפני הנני אחריכם באה ולא יאשה נבל לא הגידה: ודוד אמר אך לשקר שמרתי את-כל אשר לזה במדבר ולא נפקד מכל אשר-לו מאומה וישב-לי רעה תחת טובה: כה-יעשה אל-הים לאיבי דוד וכה יסיף אם-אשאר מכל אשר-לו עד-הבקר משתי בקרי: ותרא אביגיל את-דוד ותמהר ותחד מעל החמור ותפל לאפי דוד על-פניה ותשתחו ארץ: ותפל על-רגליו ותאמר ב-י אני אדני העון ותדבר-גא אמתך באדני ושמע את דברי אמתך: אל-גא ישים אדני א את-לבא אל-איש הבליעל הזה על-נבל כי כשמו כן-הוא נבל שמו ונבלה עמו ואני אמתך לא ראיתי את-נערי אדני אשר שלחת: ועתה אדני ח-יהוה וחי-נפשך אשר מנעך י-ה-וה מבוא בדמים והושע ידך לך ועתה יהיו כנבלי איביך והמבקשים אל-אדני רעה: ועתה הברכה הזאת אשר-הביא שפחתך לאדני ונתנה לנערים המתהלכים ברגלי אדני: שא גא לפשע אמתך כי עשה-יעשה י-ה-וה לאדני בית נאמן כי-מלחמות י-ה-וה אדני נלחם ורעה לא-תמצא בך מימי: ויקם אדם לרדף ולבקש את-נפשך והיתה נפש אדני צרויה ו בצרור החיים את י-ה-וה אל-ה' ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע: וה' כי-יעשה י-ה-וה לאדני ככל אשר-דבר את-הטובה עליך וצוה לנגיד על-ישראל: ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב לאדני ולשפר-דם חנם ולהושיע אדני לו והיטב י-ה-וה לאדני וזכרת את-אמתך:

16 שמואל ב:יד: וידע יואב בן-צריה כילב המלך על-אבשלום: וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה... ויאמר-לה המלך מה-לך ותאמר אגל אשה-אלמנה אני וימת אישי: ולשפחתך שני בנים וינצו שניהם בשדה ואין מציל ביניהם ויכזו האחד את-האחד וימת אתו: והנה קמה כל-המשפחה על-שפחתך ויאמרו תני א את-מכה אחיו ונמתהו בגפוש אחיו אשר הוג ונשמידה גם את-היורש וכזו את-גחלתי אשר נשאה לבלתי (שום) [שים]-לאישי שם ושארית על-פני האדמה:.... ויאמר המלך אל-האשה לכי לביתך ואני אצנה עליך: ותאמר האשה... ויאמר המלך... ותאמר יזכר-נא המלך את-י-ה-וה אל-ה' [מהרבית] גאל הדם לשחת ולא ישמידו את-בני ויאמר ח-יה-וה א-ישראל משערת בגר ארצה ותאמר האשה ולמה חשבתה כזאת על-עם אל-הים ומדבר המלך הדבר הזה כאשם לבלתי השיב המלך את-נדחו:

17 שמואל ב:כ: ושם נקרא איש בליעל ושמו שבע בן-בכרי איש ימיני ויתקע בשפר ויאמר אין-לנו חלק בדוד ולא נחלה- לנו בכן-ישי איש לאהליו ישראל... ויאמר דוד אל-אבישי עתה ירע לנו שבע בן-בכרי מן-אבשלום אתה קח את-עבדי אדניך ורדף אחיו פן-מצא לו ערים בצרות והציל עיננו:.... ויאמר יואב לעמשא השלום אתה אחי ותחזי ד-ימין יואב בזקן עמשא לנשק-לו: ועמשא לא-נשמר בחרב א אשר ביד-יואב ויכהו בזה אל-החמש וישפר מעיו ארצה ולא-שנה לו וימת ויואב ואבישי אחיו רדף אחרי שבע בן-בכרי... ויבאו ויצרו עליו באבלה בית המעכה וישפכו סללה אל-העיר ותעמד בחל וכל-העם אשר את-יואב משחיתם להפיל החומה: ותקרא אשה חכמה מן-העיר שמעו שמעו אמרו-גא אל-יואב קרב עד-הנה ואדברה אליך: ויקרב אליה ותאמר האשה האתה יואב ויאמר אני ותאמר לו שמע דברי אמתך ויאמר שמע אנכי: ותאמר לאמר דבר ודברו בראשונה לאמר שאול ישאלו באבל וכן התמו: אנכי שלמי אמוני ישראל אתה מבקש להמית עיר ואם בישראל למה תבלע נחלת י-ה-וה: ויען יואב ויאמר חלילה חלילה לי אם-אבלע ואם-אשחית: לא-כן הדבר כי איש מהר אפרים שבע בן-בכרי שמו נשא ידו במלך בדוד תנו-אתו לבדו ואלכה מעל העיר ותאמר האשה אל-יואב הנה ראשו משלך אליך בעד החומה: ותבוא האשה אל-כל-העם בחקמתה ויקריתו את-ראש שבע בן-בכרי וישלכו אל-יואב ויתקע בשפר ויפצו מעל-העיר איש לאהליו ויואב שב ירושלים אל-המלך:

18 שמות לב: ויאמר י-ה-וה אל-משה ראיתי את-העם הזה והנה עם-קשה-ערף הוא: ועתה הניחה לי ויחר-אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול: ויחל משה את-פני י-ה-וה אל-ה' ויאמר למה י-ה-וה יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בלח גדול וביד חזקה: למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על-הרעה לעמך: זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדי אשר נשבעת להם בך ותדבר אליהם ארבה את-זרעכם ככוכבי השמים וכל-הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם: וינחם י-ה-וה על-הרעה אשר דבר לעשות לעמו:

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

(19) ירמיהו ו': על-מי אדברה ואעידה וישמעו הנה ערלה אזנם ולא יוכלו להקשיב הנה דברי-ה' הנה היה להם לחרפה לא יחפצו-בו:
ירמיהו ח': הקשבתי ואשמע לוא-כן ידברו אין איש נחם על-רעתו לאמר מה עשיתי כלה שב (במרצותם) [במרוצתם] כסוס שוטף במלחמה: